

Yaratıcılık ve Temel Dil Becerileri (Etkinlik Örnekleriyle)

Editör: Prof. Dr. Tazegöl DEMİR ATALAY

Editör: Prof. Dr. Tazegül DEMİR ATALAY

YARATICILIK VE TEMEL DİL BECERİLERİ
(Etkinlik Örnekleriyle)

ISBN 978-625-5704-36-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Kızım İlkim Hira'ya ithafen...

ÖN SÖZ

Yaratıcılık, teknolojinin gelişmesiyle birlikte bireyin kendini gerçekleştirme sürecinde ayırıcı bir nitelik olarak değerlendirilebilir. Nitekim yaratıcı bireyin olaylar karşısındaki tepkisi, problemlerle başa çıkma yöntemi ve insan ilişkilerindeki başarısı, olmayana göre ciddi farklılıklar göstermektedir. Yaratıcı birey, mutlu olma yolunda kendisine yetebilen özel bir güce de sahip olan bireydir. Bu bakımdan yaratıcılık, yaşadığımız çağda birey olma yolunda bir tercih değil zorunluluk olarak düşünülmelidir. Yaratıcılık, milletlerin kültür ve sanat yolunda attığı her adımın görünür olduğu bu çağda, teknolojinin de yardımıyla kendini bir adım öne taşıyabileceği özel bir beceridir aynı zamanda. Kültür -sanat hem birey olarak hem ülke olarak yaratıcılıkla zirveye taşınan ve medeniyet anlamında saygınlık kazandıran olgulardır.

Yaratıcı birinin, kendini yansıtırma yöntemlerinden biri de dildir. Dil becerisi yüksek bireylerin hem ikna hem sosyal başarı hem de mutlu olmayı başarma yetileri de yüksektir. Bu bakımdan yaratıcılık ve dil becerilerinin birbirini besleyen, birbirinden etkilenen temel, insani iki beceri olduğunu söylemek mümkündür. Yaratıcılığı iyi seviyede birinin yazdığı metinleri okumak ve yaratıcılığı yüksek bir bireyin konuşmasını dinlemek; bu kişiyle çokça vakit geçirmek, buna maruz kalan kişinin de temel dil becerileri ve yaratıcılığının iyi bir seviyeye taşınmasına yardımcı olur.

Hem kültür-sanat hem dil yetisi anlamında yaratıcılığın geliştirilmesi, yaşadığımız çağda hayati önem taşımaktadır. İnsanların yaşamlarını idame ettirebilmesi, başkalarından farklı olması ve bu şekilde kalabilmesi; sosyal ve aile ilişkilerinin üst seviyede olması ve hatta meslek edinimin de bile bu becerileri belirleyici olmaktadır. İşte tam da bu nedenle elinizdeki bu kitap hem yaratıcılık ve temel dil becerilerini kuramsal olarak öğrenmenize hem de geliştirmek için yapılabilecek etkinlik örneklerine ulaşmanıza kaynaklık edecektir.

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Tazegül DEMİR ATALAY

1. Bölüm: Temel Dil Becerileri ve Yaratıcılık

Prof. Dr. Berna URUN KARAHAN, Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8804-7230

2. Bölüm: Yaratıcılık ve Okuma Becerisi (Etkinlik Örnekleriyle)

Prof. Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9889-2777
Zehra ARSLAN, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
ORCID No: 0009-0002-9638-3765

3. Bölüm: Yaratıcılık ve Dinleme Becerisi

Deniz MELANLIOĞLU, İstanbul Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3663-0894
Öğr. Gör. Murat ŞİMŞEK, İstanbul Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2019-7248

4. Bölüm: Yaratıcılık ve Konuşma Becerisi (Etkinlik Örnekleriyle)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Arif BOZAN, İstanbul Aydın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3554-4828
Doç. Dr. Emrah BOYLU, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9529-7369

5. Bölüm: Yaratıcılık ve Yazma Becerisi (Etkinlik Örnekleriyle)

Prof. Dr. Tazegül DEMİR ATALAY, Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2901-9226
Hatice ÜLBEGİ, Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0009-0002-4125-3656

6. Bölüm: Yaratıcılık ve Dil Bilgisi (Etkinlik Örnekleriyle)

Doç. Dr. Arzu ÇEVİK, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9673-847X
İrem KUTLU, Bartın Üniversitesi
ORCID No: 0009-0005-7598-0925

7. Bölüm: Yaratıcılık ve Sözcük Öğretimi (Etkinlik Örnekleriyle)

Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7552-8406

8. Bölüm: Ortaokul Türkçe Öğretim Programında Yaratıcılık (Etkinlik Örnekleriyle)

Doç. Dr. Banu ÖZDEMİR, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4298-8569

9. Bölüm: Yaratıcılık Ve Çocuk Oyunları (Etkinlik Örnekleriyle)

Prof. Dr. Tazegül DEMİR ATALAY, Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2901-9226

Pınar TURUNÇ, Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0009-0003-0054-8172

10. Bölüm: Ortaokul Öğrencileri İçin Yaratıcı Drama: Sanatla Eğitimin Keşfi

Prof. Dr. Esra KARAKUŞ TAYŞI, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4669-6686

Kader YENİÇERİ TUNA, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

ORCID No: 0009-0000-7604-8578

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

TEMEL DİL BECERİLERİ VE YARATICILIK

Giriş.....	1
Temel Dil Becerileri.....	1
Anlama Becerileri	1
Anlatma Becerileri	2
Yaratıcılık.....	3
Yaratıcı Düşünme	5
Yaratıcı Düşünme Teknikleri	9
SCAMPER Tekniği.....	10
Yanal Düşünme.....	11
Morfolojik Sentez	12
TRİZ.....	12
Özellik Listeleme	13
Yaratıcı Problem Çözme	14
Yaratıcı Zıt Düşünme.....	14
Zihinsel Resim Yapma	15
Düşünce Matrisi	15
Kaynaklar.....	16

2. BÖLÜM

YARATICILIK VE OKUMA BECERİSİ (Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	18
Okuma	19
Yaratıcılık.....	21
Yaratıcı Okuma	24
Yaratıcı Okuma Teknikleri	27
Yaratıcı Okuma Etkinlik Örnekleri.....	32
Kaynaklar.....	45

3. BÖLÜM

YARATICILIK VE DİNLEME BECERİSİ

Giriş.....	47
Yaratıcı Düşünme Araçları.....	51
Yaratıcılık ve Dinleme Becerisi.....	55
Konuşanın Yerine Koyarak (Empati Kurma) Dinleme/İzleme	58
Yaratıcı Dinleme/İzleme	58
Sonuç.....	65
Kaynaklar.....	66

4. BÖLÜM

YARATICILIK VE KONUŞMA BECERİSİ

(Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	69
Yaratıcılık ve Konuşma Becerisi	71
Yaratıcı Konuşma Becerisi.....	72
Yaratıcı Konuşma Becerisini Destekleme Öğretmen Rolü	73
Etkinlikler.....	77
Kaynaklar.....	83

5. BÖLÜM

YARATICILIK VE YAZMA BECERİSİ

(Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	85
Yazma	86
Yaratıcılık.....	89
Yaratıcı Yazma.....	90
Yaratıcı Yazmanın Ana İlkeleri	90
Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Yazma Süreci.....	91
Yaratıcı Yazma Teknikleri	92
Yaratıcı Yazma Etkinliklerinde Kullanılan Teknikler.....	93
Belirli Sözcük ve Kavramları Kullanarak Yazmak.....	94
Yaratıcı Yazma Etkinlik Örnekleri.....	95
Kaynaklar.....	120

6. BÖLÜM

YARATICILIK VE DİL BİLGİSİ

(Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	121
Yaratıcılık Kavramı	122
Dil Bilgisi	123
Dil Bilgisi Öğretimi	124
Dil Bilgisi Öğretiminde Yaratıcılık.....	126
Sezdirme Yöntemi ile Dil Bilgisi Öğretimi ve Yaratıcılık	126
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024-2025 Türkçe Öğretim Programında	
Dil Bilgisi Öğretiminin Ele Alınışı	127
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024-2025 Türkçe Öğretim Programında	
Dil Yapılarının Öğretiminde Yaratıcılık Kavramının Ele Alınışı	132
Yaratıcı Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Etkinlik Örnekleri.....	135
Kaynaklar.....	143

7. BÖLÜM

YARATICILIK VE SÖZCÜK ÖĞRETİMİ

(Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	145
Yaratıcılık ve Sözcük Öğretimi	146
Yaratıcı Sözcük Öğretimi Teknikleri.....	148
Görseller.....	148
Sözcük Oyunları	149
Rol Yapma.....	150
Drama ve Yaratıcı Drama	151
Web Araçları.....	151
Yaratıcı Sözcük Öğretimi Etkinlikleri.....	153
Kaynaklar.....	161

8. BÖLÜM

ORTAOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMINDA YARATICILIK

(Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	164
Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Yaratıcılık.....	165
2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Yaratıcılık	165
2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında Yaratıcılık.....	167
2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programında	
Yaratıcılık	168
Temalar ve Yaratıcılık.....	170
Konuşma Becerisi ve Yaratıcılık.....	171
Yazma Becerisi ve Yaratıcılık.....	173
Farklılaştırılmış Öğretim ve Yaratıcılık.....	174
Öğrenme Kanıtları (Ölçme ve Değerlendirme) ve Yaratıcılık.....	175
Sonuç ve Program Geliştirmeye Yönelik Öneriler	176
Etkinlik Örnekleri	177
Kaynaklar.....	182

9. BÖLÜM

YARATICILIK VE ÇOCUK OYUNLARI

(Etkinlik Örnekleriyle)

Giriş.....	183
Yaratıcı Düşünmenin Gelişimini Destekleyen Öğrenme-Öğretme	
Ortamları ve Yaratıcı Yazma	187
Yaratıcılık ve Oyun	189
Oyun.....	190
Etkinlik Örnekleri	193
Kaynaklar.....	208

10. BÖLÜM

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN YARATICI DRAMA: SANATLA EĞİTİMİN KEŞFİ

Giriş.....	209
Yaratıcı Drama Sürecinin Dinamikleri /Yaratıcı Dramanın Bileşenleri.....	210
Eğitmen.....	211
Katılımcı.....	211
Mekân.....	212
Konu.....	212
Yaratıcı Dramanın Yapılandırma Aşaması.....	212
Isınma – Hazırlık Aşaması	213
Canlandırma	213
Tartışma – Değerlendirme	213
Eğitimde Yaratıcı Dramanın Rolü ve Önemi.....	214
Ortaokul Döneminde Yaratıcı Dramanın Çocuğa Katkıları	216
Ortaokul Öğrencilerinin Dil Gelişimine Yaratıcı Dramanın Etkisi.....	218
Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Gelişimine Yaratıcı Dramanın Etkisi	219
Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Gelişimine Yaratıcı Dramanın Etkisi.....	220
Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Drama Etkinlikleri	221
Sonuç.....	225
Kaynaklar.....	225

1. BÖLÜM

TEMEL DİL BECERİLERİ VE YARATICILIK

Prof. Dr. Berna URUN KARAHAN, Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8804-7230

GİRİŞ

Yaratıcılık ve temel dil becerileri birbirini besleyen iki alandır. Bu bölümde temel dil becerileri ve yaratıcılık kavram düzeyinde ele alınacaktır.

1. Temel Dil Becerileri

Dil, karmaşık bir yapıya sahip canlı bir varlıktır. İnsanın anlama ve anlatma ihtiyacının karşılığı olan dil insanoğlunun geçmişten günümüze yaşanmışlıklarının aktarımının da temel aracıdır. Dilin insan hayatındaki yeri bunlarla da sınırlı değil zira anlama ve anlaşmanın yanında öğrenme ve öğretme süreçlerinin de başkahramanıdır. Öyle ki dil gelişimi ve beceri edinimi doğru ve tam olan bireylerle olmayanlar arasındaki farkın süreç içerisinde ve sonucunda akademik başarılarının aynı olmadığı hatta bu bireylerin sosyal hayatlarında dahi olumsuz durumlar yaşadıkları söylenebilir. “İnsanların duygu ve düşüncelerini karşısındaki kişiye aktarmada en önemli unsur dildir. Dil, bireyin kendini ifade etme aracı olarak insanı diğer varlıklardan ayıran bir özelliktir. Bu özelliğe vasıf olan insan iletişim ve etkileşim etkinliklerini dil üzerinden yürütür” (Demir Atalay, 2022: 7). Dili iki ana başlık altında incelemek mümkündür, bunlar: Anlama ve anlatma becerileridir. Bu becerileri için dilin varoluşundan beri insanoğlunun en önemli çabasının sonucudur da denilebilir.

1.1. Anlama Becerileri

Anlama, dil becerilerinin temelini oluşturan bir kavramdır. Zira iletişimin, öğrenme ve öğretme süreçlerinin maksadı sonuçta anlaşılabilme. Bu açıdan bakıldığında aslında dilin ayaklarından biri anlamadır, anlaşılma. Tabi anlamak ve anlamlandırmak için birçok özelliği de sahip olmak gerekir. Bunlar; önce-